

**ULUSLARARASI BEŞERİ VE SOSYAL
BİLİMLER İNCELEME DERGİSİ (UBSBİD)**
**INTERNATIONAL HUMANITES AND SOCIAL
SCIENCE REVIEW (IHSSR)**

Volume: 2 Issue: 2 Year: 2018

**KADINLARIN KARATE ALANINDAKİ DENEYİMLERİ: GÜÇLÜ HİSSETMEDE
BEDENSEL VE ZİHİNSEL GELİŞİMİN ETKİSİ**

Maya SAAT*

MAKALE BİLGİSİ

ÖZ

Makale Tarihiçesi:
Başvuru :30.06.2018

Revizyon : 24.12.2018

Kabul : 26.12.2018

Orcid Numarası:
0000-0002-4816-5993

Anahtar Kelimeler : Spor, Karate,
Alan, Sermaye, Habitus, Toplumsal
Cinsiyet, Fiziksel Feminizm

Bu çalışmada kadınların spora katılımı karate örneği üzerinden irdelenip sporun kadınlara kazandırdıkları tartışılmış ve spor alanında var olmak için verdikleri çabalar üzerinde durulmuştur. Çalışmanın amacı karateci kadınların alandaki deneyimlerini inceleyerek karate alanındaki hakim kuralları ve değerleri anlamak ve bu doğrultuda kadınların bu alanda nasıl ve nerede konumlandıklarını ortaya koymaktır. Çalışma için dokuz karateci kadın ile yüz yüze görüşmeler yapılarak veri toplanmıştır. Veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmada erkeklerin habitusunun karate alanına kadınların habitusundan daha uygun olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca kadınların, bedenleri ile var oldukları alanda yaşları ilerledikçe ve cinsellikleri ön plana çıktıkça beden sermayelerinin alana çok daha uygunsuz hale geldiği sonucuna varılmıştır. Öte yandan araştırma sonucunda kadınların karatede özgüvenlerini geliştirdikleri ve kendilerini çok daha güçlü hissettikleri sonucuna varılmıştır. Kadınlar karate ile hem bedensel hem zihinsel olarak güçlenmektedirler.

**THE EXPERIENCE OF WOMEN IN KARATE: THE EFFECT OF PHYSICAL AND MENTAL
DEVELOPMENT IN POWERFUL FEELING**

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Article History:
Received : 30.06.2018

Revised : 24.12.2018

Accepted : 26.12.2018

Orcid Number:
0000-0002-4816-5993

Keywords: Sport, Karate, Field,
Capital, Habitus, Gender,
Physical Feminism

In this study, the participation of women in karate was discussed through the karate example, and their efforts to existing in this field were emphasized. The aim of this study was to understand the dominant norms and values by examining the experiences of women in karate field, and accordingly to reveal how and where women are positioned in this field. For this research, the data were collected from nine woman karate players. The data were analyzed by content analysis method. The result of this research showed that men's habitus was more suitable to karate field than women's habitus, moreover, women's habitus gets more unsuitable as long as their age increases and accordingly their sexuality comes into prominence. On the other hand, as a result of this research, it was understood that women have developed their self-confidence and have felt more powerful through karate. Women are strengthened both physically and mentally by karate.

1. Giriş

Kadınların spora katılımı şüphesiz modernleşmenin getirdiği yeniliklerden biridir. Türkiye’de Erken Cumhuriyet Döneminde birçok düzenlemeler yapılmıştır. Erken Cumhuriyet Dönemi’nde kadın, modernleşmenin önemli bir aracı olmuştur. Ayrıca bu dönem Kavasoglu ve Yıldiran’a (2016) göre geleneksel kadından modern kadına evriliş dönemidir. Geleneksel kadının görevinin evi ve çocukları ile ilgilenmek olduğu kabul edilirken modern kadın iş yerlerinde, sporda, sosyal aktivitelerde vs. tahayyül edilir. Türkiye’de hala bu iki tür kadın profilini görmek mümkündür. Bu zamana kadar yıkılmamış olan geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri bu geçiş sürecinde çok güçlü bir engeldir. Bu açıdan Erken Cumhuriyet Dönemi, kadının evriliş döneminin başlangıcı olmuştur ifadesini kullanabiliriz. Öte yandan kadının toplumsal cinsiyet rollerini yıkmak için verdiği mücadele hala devam etmektedir ve bu evriliş henüz tamamlanamamıştır.

1.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Bu çalışmada kadınların spora katılımı karate örneği üzerinden irdelenip sporun kadınlara getirileri tartışılacak ve spor alanında var olmak için verdikleri çabalar üzerinde durulacaktır. Bunu yaparken Bourdieu’nun alan, sermaye, habitus ve oyun kavramlarından yararlanılacak ve bazı feminist görüşlere yer verilecektir. Yapılan alan çalışması bu kuramsal arka plan üzerinden tartışılacaktır.

Araştırmanın amacı karateci kadınların alandaki deneyimlerini inceleyerek karate alanındaki hakim kuralları ve değerleri anlamak ve bu doğrultuda kadınların bu alanda nasıl ve nerede konumlandıklarını ortaya koymaktır.

1.2. Araştırmanın önemi

Dövüş alanı geleneksel toplumsal cinsiyet normlarına göre erkek egemen bir alandır bu yüzden kadınların dövüş sporlarına katılımı önemlidir. Bu alanda kadınların kadınlıkları ile var olabilmeleri, verdikleri mücadeleler ve kazandıkları başarılar geleneksel toplumsal cinsiyet normlarını zorlamaktadır. Ayrıca kadınların da erkekler gibi dövüşebildiğinin ve başarabildiğinin gözler önünde olması geleneksel toplumsal cinsiyet algılarını yıkmak için güçlü kanıtlardır. Bu araştırma da kadın karatecilerin karateye başladıktan sonra nasıl güçlendiklerini ve ne tür mücadeleler verdiklerini ortaya koyduğu için önemlidir.

1.3. Toplumsal Cinsiyet ve Dövüş Sporları

Toplum hala erkelik ve kadınlığı biyolojik farklılıklar temelli yorumlamaya ve algılamaya devam etmektedir (Lorder, 2003, akt. Follo, 2012). Toplumsal cinsiyet oluşumu erkeklik ve kadınlığı sergilemeyi içermektedir (Dozier, 2005, akt. Follo, 2012). Bu sergileme içselleştirilir ve kişinin kimliği olur (Lorder, 2003, akt. Follo, 2012).

Dövüş sporlarında sporcular ile kadınsı kadınlar arasında bir denge oluşmaktadır (Follo, 2012). Başka bir deyişle dövüş sporu alanlarında, geleneksel ideolojiye göre iki uç kutup olan ‘sporcu’ ve ‘kadın’ kavramları ortada noktada buluşmaktadır. Böylece dövüş sporcusu olan kadınlar olmayanlara göre kendilerine atanmış kadınsılıktan daha kolay bir şekilde öteye geçebilmektedirler. Çünkü katı toplumsal cinsiyet normlarına göre dövüş alanı erkek egemen bir alandır ve bu eylemi sergilemek için “güç” gerekmektedir. Kadınların bu alanda bulunması ve bu eylemi sergilemesi katı toplumsal cinsiyet normlarını zorlamaktadır, denebilir.

Bunun yanı sıra kadınlar sürekli olarak mücadele ettiklerinde ama aynı zamanda toplumsal cinsiyet normlarına bağlı olduklarında bu sefer de “kadınlık paradoksu” (feminine paradox) kavramıyla yüzleşmek zorunda kalmaktadırlar (Follo, 2012). Kadınlık paradoksu kadınların yalnızca kendi kadınsılıklarını vurgulamaları şartıyla erkek egemen alanda var olmalarına izin vermektedir (Clasen, 2001, akt. Follo, 2012). Böylece kadınlık paradoksuna uyan kadınlar “erkek Fatma” gibi benzetmelere maruz kalmayacak veya “lezbiyen” olarak etiketlenmeyecektir.

Stevens’a (1975) göre öz savunmanın yaklaşık olarak %70’i psikolojiktir. Öz savunma ile kadınların öz değer duygusu gelişir, kendi bedenlerine saygı duyarlar ve kendilerini koruma ve savunma haklarının

bilincinde olurlar (Searles ve Berger, 2017). Kadınlar dövüş sporlarında sadece bedensel olarak kendilerini eğitmiş olmazlar, aynı zamanda zihinsel olarak güçlenirler ve özgüvenleri gelişir. Olası tehlikeyi sezebilme ve savuşturabilme yetileri gelişir, bu nedenle dövüş sporcusu olmayan kadınlara göre daha özgüvenli olabilirler.

1.4. Türkiye’de Karate Sporcularının Cinsiyete Göre Dağılımı

Türkiye’deki karate sporcularının cinsiyet oranlarına bakıldığında ciddi bir oransızlık göze çarpmaktadır (Tablo 1 ve 2). Temel sporlar (jimnastik, yüzme, atletizm) ve takım sporlarında (voleybol, basketbol, hentbol) bu oran daha dengeli iken uzak doğu sporlarında (judo, tekvando, karate) ve mücadele sporlarında (güreş, boks, halter) kadın sayısı erkek sayısının yarısı kadar bile değildir (Ak, 2017). Uzak doğu sporları ile ilgilenen sporcuların %74’ü erkek iken %26’sı kadındır; mücadele sporlarında ise sporcuların %89’u erkek iken yalnızca %11 oranında kadın sporcu vardır (SGM 2016 verileri; akt. Ak. 2017).

Lisanslı Sporcu			Faal Sporcu		
Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
54,722	127,646	182,368	10,166	20,193	30,359

Tablo 1. Türkiye Karate Federasyonunun 2016 yılı lisanslı sporcu sayılarının cinsiyete göre dağılımı (SGM 2016 verilerine göre) (Kaynak: Ak, 2017; Çizelge 1)

Kadın	Erkek	Toplam
54,722	127,646	182,368

Tablo 2. Karate alanındaki lisanslı sporcuların cinsiyete göre dağılımı (SGM 2016 verilerine göre) (Kaynak: Ak, 2017; Çizelge 2)

2. Kuramsal Çerçeve

Bu tezde kadın karate sporcularının deneyimleri incelenirken Bourdieu’nun Eylem Kuramı’nda geliştirmiş olduğu “oyun”, “alan”, “sermaye” ve “habitus” kavramlarından yararlanılacak. Bunların yanı sıra fiziksel feminizmin öne sürdüğü bazı argümanlarla kadınların karate eğitimindeki önemi üzerinde durulacaktır.

2.1. Oyun metaforu ve Alan

Bourdieu, geliştirdiği kavramların daha kolay anlaşılabilmesi için “oyun” metaforunu kullanmıştır. Bourdieu’ya göre toplumsal hayat siyaset, sağlık, spor gibi farklı alanlardan meydana gelmektedir. Oyunun oynandığı yer alandır. Her alanın kendi düzenleyici ilkeleri bulunur ve her alanın kendi sınırları içinde değerli bulduğu bir sermaye biçimi vardır (Bourdieu, 1986, akt. Emir, Karaçam ve Koca, 2015). Belirli alanlar içinde oyuna dahil olmak onu oynamaya değer bulmak anlamına gelmektedir. Alana dahil olunduktan sonra alanın sahip olduğu kurallar, değerler (doxa) benimsenmekte ve hiç sorgulanmadan bunlara uyulmaktadır (Bourdieu, 1990, akt. Koca, 2016:21). Oyuncuların oyunda kabul görmeleri için ellerinde bulunması gereken bazı kozlar vardır, Bourdieu bu kozları “sermaye” kavramı ile açıklar.

Bu çalışmada karateci kadınların deneyimleri incelenirken spor alanındaki hakim kurallar ve değerlerin neler olduğu anlaşılmasına çalışılacak ve katılımcıların deneyimleri doğrultusunda karateci kadınların bu alanda nasıl ve nerede konumlandıkları tartışılacaktır.

2.2. Sermaye

Bourdieu, eylem kuramında üç temel sermaye türünden bahsetmektedir: ekonomik sermaye sahip olunan maddi kaynaklar, kültürel sermaye özellikle eğitim yoluyla elde edilmiş kültürel birikimler ve sosyal sermaye ilişkiler ağıdır. Oyuncular oyun içinde sermaye biriktirdikçe oyundaki ayrıcalıklarını arttırabilir ve konumlarını sağlamlaştırabilirler.

Spor alanının mantığı sporcu ve sporcu bedeni etrafında döndüğü için bu alanda en değerli görülen sermaye beden sermayesidir (Koca, 2016). Bourdieu’ya göre beden sermayesi (embodyed capital) kültürel

sermayenin cisimleşmiş halidir ve bedenin cisimleşmiş boyutuna gönderme yapar (Bourdieu, 1986, akt. Emir vd., 2015).

Bu çalışmada karateci kadınların beden sermayesinin karate alanında kabul gören beden sermayesini karşılayıp karşılamadığı tartışılacak. Ayrıca karateci kadınların karate alanındaki konumlarını anlayabilmek için de sermaye kavramından yararlanılacaktır.

2.3. Habitus

Bourdieu'ya (1977) göre habitus bireylerin geçmiş deneyimlerinden beslenir ve o anki veya sonraki eylemlerini şekillendirir (akt. Emir vd., 2015). Habitus bir eğilimler bütünüdür denebilir. Bireyler eylemlerini çok da hesaplamadan yaparlar ve bunun toplumda kabul göreceğini bilirler.

Sahip olunan habitus ile belirli alanın habitusunun uyum içinde olması kişiye alanda kolaylık ve ayrıcalık sağlar. Bu çalışmada karate alanının habitusu ile karateci kadınların sahip oldukları habitusun uyum içinde olup olmadığı veya ne ölçüde uyum içinde olduğu tartışılacaktır.

2.4. Fiziksel Feminizm

Bedenle ilgili çalışmalar toplumsal cinsiyeti somutlaşmış bir kavram olarak ele almaktadır ve feministler toplumsal cinsiyetin somutlaşmış halini "güç" ile bağlantılı olarak tanımlamaktadır (Daviz, 1997, akt. Velija, Mierzwinski ve Fortune, 2013). Feministlere göre kadın bedeni erkek bedeninden güçsüz ve aşağı olduğu söylemlerinden etkilenir (Davis, 1997, akt. Velija vd., 2013). Sporla ilgili olarak, spordaki beden pratikleri toplumsal cinsiyetleştirilmiştir ve kadınlar "zayıflıklarının" göstergesi olan davranış formlarını kabul ederek sosyalleşmektedirler (Hall, 1996; Young, 1990, akt. Velija vd., 2013). Toplumsal cinsiyetin somutlaşması ile ilgili çalışmaların öne sürdüğüne göre spor, özellikle de -karate gibi- kadınların gücü ve zorlamayı deneyimlemesini sağlayan spor dalları, kadınları fiziksel olarak güçlendirir (Velija vd., 2013).

Fiziksel feminizm, kadınların güçlenmesinin ve fiziksel gücün önemini göz ardı eden feminist teorilerden tatmin olmama sonucunda ortaya çıkmıştır (McCaughy, 1997, akt. Velija vd., 2013). Fiziksel feministler kadınların fiziksel olarak güçlenmesini sağlayan sporlara katılmalarıyla kendilerini geliştirmelerinin önemini vurgular ve aynı zamanda kadınların zihinsel olarak da kendilerini geliştirmeleri gerektiğini savunurlar. Fiziksel feministlere göre "fiziksel güç" ve toplumsal cinsiyet formlarını sorgulayarak elde edilmiş "idrak" birlikte hareket etmelidir (Velija vd., 2013). Bu teoriye göre kadınlar sporda elde ettikleri fiziksel güçleri ile kadınların zayıf ve güçsüz olduğu argümanıya savaşırlar.

Fiziksel feminizm ideolojisine göre kadınlar karatede fiziksel olarak güçlenmektedirler; zihinsel olarak güçlenmeleri için erkek egemenliğini sorgulamaları ve feminist bilince sahip olmaları gerekmektedir. Yukarıdaki argümanlarla birlikte konuyu baştan ele alırsak, eğer kadınlar toplumsal cinsiyet normlarını sorgulamaz ve karate eğitimlerini sadece erkek egemenliğinin olası "cinsel saldırılarından" kendilerini korumak amacıyla alırlarsa erkek egemenliğini en baştan kabul etmiş olurlar ve tam anlamıyla güçlenmiş sayılmazlar.

Bu çalışmada katılımcı kadınların karateye başlama nedenleri ve toplumsal cinsiyet algıları doğrultusunda fiziksel feminist teori tekrar ele alınacaktır. Karateci kadınların fiziksel ve zihinsel gelişimlerinin birbirlerini etkileyip etkilemediği, etkiliyorsa nasıl ve hangi yönden etkilediği anlaşılmasına çalışılacaktır.

3. Literatür Taraması

Toplumsal cinsiyet denilince oluşan ilk tasavvurlardan biri bedendir. Kadının hem bedeni ile fiziksel aktivede bulunarak var olduğu hem de toplumsal cinsiyet normlarının kısıyında dolaştığı veya bu normlara meydan okuduğu alan spordur. Bu nedenle toplumsal cinsiyet alanının ve spor sosyolojisinin bir arada ele alındığı çalışmaların sayısı oldukça fazladır.

Kavasoglu ve Yaşar (2016) yaptıkları çalışmada kadın sayısının yoğunlukta olduğu alanlardaki erkek sporcuların ve erkek sayısının yoğunlukta olduğu sporlarda kadın sporcuların deneyimlerini ele

almışlardır. Voleybol, jimnastik, buz pateni, dans ve halk oyunları dallarından 5 erkek sporcu ve bilardo, futbol, boks, otomobil sporları ve güreş dallarından 5 kadın sporcu ile görüşme yaparak veri toplayıp analiz etmişlerdir. Kavasoğlu ve Yaşar'ın (2016) çalışmasının sonucunda hem erkek sporcuların hem de kadın sporcuların spor dalı seçimlerinden dolayı toplumsal baskılara ve engellemelere maruz kaldıkları ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bir diğer sonucu şöyledir; kadın sporcuların başarıları ile sosyal statüleri aynı oranda artarken erkek sporcuların başarılarının sosyal statülerine bir etkisi olmamıştır. Kısacası erkek egemen alanda kendini kanıtlamış bir kadının elde ettiği başarı ile kadınların yoğunlukta olduğu sporda başarılı olmuş bir erkek aynı kabul görmeyi elde edememektedir.

Follo (2012) bu alanda yazdığı makalesinde toplumsal cinsiyetçi toplumdaki kadın dövüş sporcularını ele almaktadır. Follo'ya göre kadınların bu spor dallarında antrenmanlara erişimlerinin olmasına rağmen bu durum hala hakim toplumsal cinsiyetçi ideoloji ile mücadele halinde. Yani toplumsal cinsiyetçi bakış açısı hala kadınların antrenmanlara erişimlerinden huzursuzdur. Follo'nun öne sürdüğüne göre hala kadın dövüş sporcuları erkeğin koruyucu, kadının ise mağdur olduğu toplumsal cinsiyet algısıyla mücadele etmek durumundadır.

Seifi ve Mahdavi'nin (2015) çalışması Tahran'daki karate sporcusu kadınların karateye yönelmelerindeki sosyal faktörleri ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu çalışmada Tahran şehrindeki 693 karate sporcusu kadına anket yapılmış ve toplanan veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre sosyal güvenlik eksikliği arttıkça, saldırganlık duygusu arttıkça, erkeksi davranış arttıkça, sosyal sınıf yükseldikçe, aile desteği arttıkça ve toplumsal cinsiyet kalıplarına olan direnç arttıkça karateye yönelim artmaktadır. Aynı zamanda araştırmaya göre bu spora yönelim yaş, sosyal sınıf ve gelir arttıkça artmaktadır.

Velija, Mierzwinski ve Fortune'nun (2012) çalışması kadınların dövüş sporlarına katılımlarıyla değişen bedenleri ve algıları üzerinedir. Çalışmada 11 kadın ile yaptıkları görüşmelerden elde ettikleri sonuç kadınların dövüş sporlarına katılımlarının özgüvenlerini arttırdığı ve toplumsal cinsiyet kalıpları ile mücadele etmelerinde yardımcı olduğu yönündedir. Araştırmaya göre kadınların dövüş sporlarına katılımı ve fiziksel güçlerinin artışı onlara fiziksel olarak güçlü oldukları hissini vermektedir. Çalışma genel olarak fiziksel güçlenmenin toplumsal cinsiyet kalıplarını değiştirmek ve bireysel güçlenmeyi sağlamak için önemli olduğunu ileri sürmekte ve fiziksel feminizm ideolojisi doğrultusunda kadınların dövüş sporlarına katılımlarının önemini vurgulamaktadır.

Akcan'ın (2016) bu alanda yaptığı araştırma dağcılık sporu ile ilgilenen kadınların deneyimleri üzerinedir. Üniversite dağcılık topluluklarında 39 dağcı ile yaptığı görüşmeleri içerik analizi yöntemi kullanarak analiz etmiştir. Araştırmanın sonucunda Akcan, dağcılığın her ne kadar bir direniş kültürüne sahip olduğunu kabul etse de sonuç olarak dağcılığın toplumsal cinsiyet algılarını ve erkek egemenliğini yeniden ürettiğini ortaya koymaktadır. Akcan'ın sonuçlarına göre dağcılık alanında kadınların "doğal olarak" daha zayıf ve güçsüz oldukları ve dağcılığa uymadıkları fikri kabul görmektedir. Bunun yanı sıra kadınların alanda var olabilmeleri erkeğin onayı ve desteği ile mümkün olmaktadır. Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç ise kadınların bu alanda var olabilmelerinin "cinsiyetsizleşmeleri" veya "maskülenleşmeleri" ile mümkün olduğudur.

Emir, Karaçam ve Koca (2015) yaptıkları araştırmada tarihsel olarak erkeklikle özdeşleştirilen boks alanındaki kadın sporcuların deneyimlerini incelemişlerdir. Araştırmanın verilerini 11 kadın boksörle yaptıkları bireysel görüşmeler ve farklı spor salonlarında gerçekleştirdikleri gözlemler doğrultusunda toplamışlardır. Araştırma bulguları şu yöndedir: boks sporu baskın şekilde erkek hakimiyetindedir, kadın boksörler kadın oldukları için boks alanında, boksör oldukları için ise alanın dışında ötekileştirilmektedirler ve kadınlar hem alanda varlık gösterebilmek için hem de kadın kalabilmek için çeşitli stratejiler geliştirmektedirler. Katılımcı kadınlar boks alanında erkek gibi olduklarını, alanın dışında ise kadın olduklarını sürekli olarak ispat etme çabası içindedirler.

4. Yöntem

Bu çalışmada kadın karatecilerin karateyi nasıl deneyimlediklerini; kendilerini karate alanı içinde nerede ve nasıl konumlandıklarını; katılımcı kadın karatecilerin ortak yönlerinin neler olduğunu; kadın karatecilerin geleneksel toplumsal cinsiyet normlarına karşı düşüncelerini anlayabilmek için nitel

araştırma yöntemlerinden fenomenoloji benimsenmiştir. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşmeler doğrultusunda toplanmıştır. Belirlenen yöntem sayesinde “nasıl” sorusunun cevabı alınmaya çalışılmış ve veriler nitel yöntemle betimlenmeye, incelenmeye ve yorumlanmaya çalışılmıştır.

4.1. Araştırma Grubu

Katılımcılar 6 Şubat 2018 tarihinde İzmir’de düzenlenen Liseler Arası Karate Turnuvası’ndaki hakem, antrenör ve sporcular arasından seçilmiş olup katılımcıların tamamı en az iki en fazla 15 yıldır karate sporuyla ilgilenmektedir. Araştırma kapsamında 9 kadın karateci ile görüşülmüştür (Tablo 3). Araştırmanın yürütüleceği şehir olarak İzmir’in seçilmesinin nedeni hem büyük şehir olması hem de şehirde birçok karate kulübünün bulunmasıdır. Liseler arası düzenlenen bu maçta üst yaş ve kuşaktan sporcu, hakem ve antrenörlerin olması ve aynı zamanda çeşitli kulüplerden katılan karatecilerin aynı ortamda bulunması durumu bu maçı araştırma ortamı olarak önemli kılmıştır. Katılımcılar üst kuşaklardan seçilmiştir ve tamamı ya kahverengi ya da siyah kuşaktadırlar.

Çalışmaya katılan kadın karatecilerin yaşları 17 ile 41 yaş arasındadır. Katılımcılardan üçü lise son sınıf öğrencisi karate sporcusu; üçü üniversite öğrencisi karate sporcusu, hakem ve antrenör; ikisi hakem ve antrenör; biri ise üniversite öğrencisi karate sporcusudur. Katılımcıların tamamı birçok kez karate maçlarına katılmış ve dereceleri olan sporculardır.

Ad	Yaş	Derece	Deneyim yılı	Meslek/alan
1.Seçil	17	Siyah 1. dan	2	Lise son sınıf öğrencisi/ karate sporcusu
2.Büşra	18	Kahverengi 1. kyu	4	Lise son sınıf öğrencisi/ karate sporcusu
3.Selen	24	Siyah 1. dan	6	Sosyal Bilimler öğretmeni, YL öğrencisi/ karate sporcusu, hakem, antrenör
4.Sena	18	Siyah 1. dan	7	Lise son sınıf öğrencisi/ karate sporcusu
5.Bahar	21	Siyah 3. dan	15	Üniversite öğrencisi (BESYO)/ karate sporcusu - Milli sporcu/ Hakem
6.Esna	22	Siyah 1. dan	12	Üniversite öğrencisi (BESYO)/ karate sporcusu - Milli sporcu/ Hakem
7.Merve	41	Siyah 2. dan	12	Antrenör, Milli hakem
8.Buse	23	Siyah 1. dan	15	Antrenör, hakem/ Muhasebe mezunu
9.İpek	22	Kahverengi 2. kyu	4	Üniversite öğrencisi (Fizik Müh.)/ Karate ve Aikido sporcusu

Tablo 3. Katılımcıların demografik bilgileri

4.2. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri 9 kadın karateci ile yapılan birebir görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Görüşmeler yarı yapılandırılmış şekilde yürütülmüştür. Görüşme formunda olmayan sorular görüşmenin akışına bağlı olarak eklenmiştir. Böylece görüşmeler daha esnek bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

Görüşme öncesinde katılımcılara araştırmanın konu ve amacı açıklanmıştır ve ses kaydı için katılımcıların rızaları alınmıştır. Katılımcıların demografik bilgileri alındıktan sonra görüşme sorularına geçilmiştir.

Görüşme sorularının bir bölümü karateci kadınların genel toplumsal cinsiyet algılarını ve karate alanındaki toplumsal cinsiyet sorununa bakışlarını anlamaya çalışan sorulardır. Örneğin: Sizce kadın nasıl olmalı erkek nasıl olmalı? Kadınlar neden daha çok kendini koruma üzerinden eğitilirken erkekler bunu spor olarak yapıyor? (Sizce) Ayrıca çoğunlukla katılımcılardan verdikleri yanıtı açıklanmaları rica edilmiştir. Düşündükleri şeyi neden o şekilde düşündükleri veya bir durum varsa bunun nedeninin ne olabileceği sorulmuştur. Örneğin: Sizce karateyi kadınlar mı daha çok tercih ediyor erkekler mi? Neden? Neden kadınlar/erkekler tercih ediyor?

Görüşme sorularının bir diğer bölümü kadın karateçilerin karateye bakışlarını ve karatenin hayatlarındaki önemini anlamaya çalışan sorulardır. Ayrıca bu sorularla karatenin kadınların hayatlarını ne yönde değiştirdiği/etkilediği anlaşılmasına çalışılmıştır. Örneğin: Karateye nasıl başladınız? Karate size ne katıyor? Size verdiği ayrıcalıklar neler?

Görüşme sorularının bir bölümünde ise kadınların karate alanındaki konumları, konumlandırılmaları anlaşılmasına çalışılmıştır. Örneğin: Karatede erkek egemen bir alanda olduğunuzu düşünüyor/ hissediyor musunuz? Nasıl? Antrenmanlarda kadın olduğunuz için farklı bir muameleye maruz kaldınız mı/ kalıyor musunuz? Evet, ise nasıl?

4.3. Verilerin Analizi

Verilerin analizi içerik analizi yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Görüşmeler sonrasında 9 kadın sporcu ile yapılan görüşmelerin ses kayıtları bilgisayar ortamında yazıya dökülüp 21 sayfalık ham veri elde edilmiştir. Veriler tekrar tekrar okunup kodlar oluşturulmuştur. Kodlamadan sonra ortaya çıkan benzerlik ve farklılıklar göz önüne alınarak bulgular analiz edilmiştir. Kimliklerini gizlemek adına katılımcılara takma isimler verilmiştir.

5. Bulgular ve Tartışma

Analiz sonucunda bulgular 3 temaya ayrılmıştır. İlk tema karateci kadınların genel toplumsal cinsiyet algıları ve karate alanındaki toplumsal cinsiyet sorununa bakışlarına ilişkindir. İkinci tema karateci kadınların karateye bakışları ve karatenin hayatlarındaki önemine; üçüncü tema ise kadınların karate alanındaki konumları/konumlandırılmalarına ilişkindir.

5.1. Karateci Kadınların Genel Toplumsal Cinsiyet Algıları ve Karate Alanındaki Toplumsal Cinsiyet Sorununa Bakışları

Katılımcı karateci kadınların genel toplumsal cinsiyet algılarını ölçmek için sorulan “sizce kadın nasıl olmalı, erkek nasıl olmalı” sorusuna genel anlamda benzer cevaplar alınmıştır. Yalnızca bir katılımcı (Büşra) hariç tüm katılımcıların cevapları kadın ile erkeğin eşit olması gerektiği yönündedir. Selen’e göre:

“İkisi de insan olmalı. Bu kadar! Bir insan nasıl olmalı? İyi olmalı, cömert olmalı, birbirine kibar davranmalı, yani insan olmalı. İnsan olsun yeter.”

Bahar ise diğer katılımcılar gibi kadın-erkek eşitliğini savunmakla birlikte spor alanında bu tür ayrımların olmadığını ileri sürmektedir:

“İki taraf da her şekilde eşit olmalı, saygı duymalı iki tarafa da. Ya kadın erkek diye çok fazla ayırmıyorum aslında insanları ama hani bir insan her türlü saygılı olmalı, dürüst olmalı. Spor yapan insanlarda genelde bu ayırım olmaz, yani iki taraf da saygılı olmalı. Biz antrenman yaptığımızda karşıdakini bayan erkek diye değil ya rakip ya sporcu ya eş-partner olarak değerlendiriyoruz.”

Aynı soru Esna’ya yöneltilip benzer bir cevap alındığında kendisine bu algıyı kendisine karatenin mi sağladığı sorulmuştur ve “Karatenin de büyük bir etkisi olduğunu söylemek istiyorum tabii” yanıtı alınmıştır.

Antrenmanlarda kadın olduğu için farkı bir muameleye maruz kalıp kalmadığı sorulduğunda İpek’in cevabı şöyle olmuştur:

"Evet. Daha hassas davranıyorlar bize ve bu beni rahatsız ediyor. Bizim dojoda (salon) kadın erkek karışık antrenman yapılıyor genelde, kadın-kadın, erkek-erkek ayrımı oluyor ya, biz karışık yapılabiliyoruz orada. Bana hassas davranmaları hoşuma gitmiyor, daha çok normal davranmalarını istiyorum ama bunu istemsiz yapıyorlar. Bu rahatsız edici, ayrımcılık oluyor."

Veli olarak karate ile tanışan ve şuan milli hakem unvanı olan Merve'ye antrenmanlarda kadın olduğu için farklı bir muameleye maruz kalıp kalmadığı sorulduğunda cevabı şöyle olmuştur:

"Kalıyorum. Bir karate-do felsefesi deniliyor ama felsefe sadece kitapçığin üzerinde yazıyor. Farkındalığı içerde de olsa dışarıda da olsa kadın kendisi yaratıyor ya. Sana nasıl bakıldığı önemli değil, senin nasıl durduğun önemli. Bir müddet sonra bakıyorlar ki sen osun. Seni başta kabullenmiyorlar ki benimkisi zor bir süreçti. Onların gözünde bir veliydim. Veliden hakem olur mu? Evet, hakem oldu, aday hakem oldu, bölge oldu, milli oldu, gitti milli şampiyonaları yönetti, seçmeler yönetti. Sonra veliden antrenör olur mu? Evet, olur. Onu da gösterdim. Sizin ne gösterdiğinizle alakalı. Ama neden biz kadınlar kendimizi erkeklere kabullendirmek zorunda kalıyoruz? Bu beni üzüyor. Tamam da benim... ondan bir şey olur mu, zaten veliydi, bir de kadın. Tamam da sen neydin? Annenin karından karate kıyafetiyle doğmadın. Senin başlama sürecin benden on yıl önce olabilir. 10 yıl önceyse biraz düşünmen gerekebilir. 'Ben 10 yıl önce başladım, ben çocukken başladım, ben müsabıklık da yaptım, ben bu kadar daha geçmişten geliyorken ben başarı elde edemedim, acaba bu kadının başarı sırrı ne diye' insan merak eder, daha çok çalıştır. Onlar adına konuşuyorum."

Merve deneyimlerinden yola çıkarak ayrımcılığa maruz kaldığını ifade etmekte fakat ayrımcılıkla mücadele ederek kendini nasıl kanıtladığını anlatmaktadır. Merve de fiziksel feminizmin savunduğu doğrultuda hareket ederek karatede hem fiziksel olarak kendini güçlendirmiş ve kanıtlamış hem de kendine ayrımcılık yapan zihinlerle mücadele etmeye çalışmıştır.

5.2. Karateci Kadınların Karateye Bakışları ve Karatenin Hayatlarındaki Önemi

Analiz sonucunda karatenin katılımcı kadınların hayatlarında çok önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmıştır. Genel anlamda karatenin hem kişiliklerini hem de bedenlerini geliştirdikleri üzerinde durmuşlardır.

Katılımcıların bir kısmı karateye başlama hikayeleri sorulduğunda daha önce karate ile ilgilenen aile üyeleri aracılığıyla başladıklarını ifade etmişlerdir. Selen ve İpek bu spora başlarken ailelerinden destek alamadıklarını, babalarının gönülsüz olduğunu, başladıktan ve ilerledikten sonra destek almaya başladıklarını dile getirmişlerdir. Buse ise karateye başlama hikayesi şu şekilde ifade etmiştir:

"Ben çok sessizmişim. Hem böyle hiç konuşmazmışım, cevabı da bilsem söylemezmişim. Ailemde de öyle hani, çok konuşmuyordum, çok konuşkan bir çocuk değildim. Yakın çevremizde de karate vardı, yapan arkadaşlarım vardı. İşte o sayede başladım. Belki biraz açılır, işte aktivite olur diye başladım. Ama mesela maç olarak da bu kadar şey olduğunu bilmiyorduk. Hani başlama sebebim o yani. Biraz aktif olsun diye. Şimdi hiç susmuyorum diyebilirim."

Katılımcılara karatenin onlara ne kattığı ve karatenin onlara verdiği ayrıcalıklar sorulduğunda alınan yanıtlardan bazıları şunlardır:

"Bir kere mesleğimi karate sayesinde aldım. Milli sporcu olduğum için. Ona yön veren şey sporum oldu. Yani fiziksel olarak zaten davranışlarım, özgürlüğüm, ne bileyim diğer insanlara göre daha rahattım. Bir bayan hele özellikle okul okumuştur, atıyorum bir sunum yaparken çok utanırlar. Ege'de mesela benim okuduğum okulda çok utanıyorlar. Ben çalışmıyordum bile, bir kere okuyordum, özetini çıkarıyordum. Rahat rahat konuşuyordum, hani rahat rahat... Mesela yolda gelirken arkadaşım ile konuştum, işte küçükken kaybolarak gitmişim birkaç yere işte antrenman uzaktı, kaybolmuşum, ağılıyordum falan. Ama mesela 9. sınıfta tek başıma Ankara'ya dan sınavına gitmişim. Hiçbir şekilde bilmiyoruz, üç arkadaş. Hani çok fazla rahat, özgüven.. O konuda bana çok şey kattığını düşünüyorum." (Bahar)

"(...) Küçükken çok çekinik bir kızdım. Şimdi daha güvenli, özgüvenim daha yüksek. Daha çok kendime güveniyorum. Spor yapan insanların çevreye daha farklı baktığını düşünüyorum."

Hayat bakışı olarak daha farklı baktığımı düşünüyorum. Çünkü daha çok tecrübe ediniyorum hence. Buradan alınan darbeler de hayattan alınan darbeler gibi. Düşüyorsun düştükten sonra kalkmak zorundasın. Hayat da böyle, düştükten sonra kalkmak zorundasın.” (Esna)

“O kadar çok şey kattı ki. En başta özgüven sahibi oluyoruz. Hani oraya çıkıp.. Ben sporculuktan gelen bir antrenörüm hani sporculuk da yaptım, anktrenörlük de yaptım, hakemlik de yaptım. En başta özgüven katıyor, kendine bir güven geliyor. Hani ben varım diyebiliyorsun, her yerde kendini ifade edebiliyorsun. En önemlisi o diyebilirim. (Karateci olmayan kadınlardan sizi ayıran özellikleriniz neler?) Şimdi kendimize güvenliyiz. Bir olay olduğunda hani, a aman onlar erkektir, diyorlar ya, biz öyle değiliz. ‘Kavga var, hadi gidelim’ korkmuyoruz yani. Korkusuzuz birazcık da.” (Buse)

“Erdem. Sonra, bazı olaylara sakin bir şekilde karşılık verebilmemi sağlıyor. Sakinliğimi koruyabiliyorum. Yani bilmiyorum, orada güç kontrolü öğreniyorsun ve buda seni zihnen geliştiriyor. Açıklayamadım şuanda ama olgunlaştırıyor, evet. Karakterimi şekillendirdi diyebilirim.

(Size verdiği ayrıcalıklar var mı?)

Evet, kendine güven konusunda. Onlar daha çok, bilmiyorum, hepsi değildir belki ama, genelde kadınlar böyle hep başlarında bir erkek olsun, onu korusun etsin, böyle kollarının altına alsın, o tarz böyle büyütülüyor genelde böyleler. Ama bizim gibi sporcu kadınlar genelde kendilerine güvendikleri için erkeğin bu özelliğine ihtiyaç duymazlar. Bu konuda farklı olabilirler.” (İpek)

Genel olarak katılımcı kadınlar karatenin onlara özgüven sağladığı konusunda aynı fikirdelerdir. Kendilerini karateci olmayan kadınlardan ayırdıkları en önemli özellikleri ise yine kendilerine olan güvenleridir. Bu bulgulardan yola çıkarak karateci kadınların fiziksel olarak güçlenmeleri kendilerine güvenlerini arttırmıştır ve bu fiziksel güç beraberinde zihinsel gücü de getirmiştir diyebiliriz.

Karatede sizi motive eden unsurlar neler, sorusuna Seçil ve Sena'nın verdikleri yanıtlar şöyledir:

“Ben sadece kendimle yarışıyorum başkasıyla yarışmıyorum. Kendim daha iyi olucam. Hani kilo çok problem oluyor ya. Kilo vereyim zayıflıyım değil bu benim şeyim. Daha güçlü daha kuvvetli olayım değil. Kendimi daha kuvvetli hissedeyim. Belki hiçbir şey değişmeyecek ama kendime olan güvenimi biraz daha arttırabiliyorsam benim motivasyonum bu açıkçası.” (Seçil)

“Başlarda maça gittiğimde derece falan yapamıyordum. Sürekli bırakacağım ben bırakacağım, falan. Sonra dereceler yavaş yavaş gelmeye başladıkça maça gitme isteğim arttı. Kürsüye çıkıyorum, ya da maçlarda tanınmaya başlıyorsun. Bu baya etki etti. O yüzden devam ettim.” (Sena)

Bu iki yanıtta motivasyonları birbirinden farklı iki karateci kadın görmekteyiz. Seçil yalnızca kendi ile yarıştığını ve onun için önemli olanın özgüvenini arttırmış olmak olduğunu ifade ederken Sena yarışmalardan elde ettiği başarılar ile motive olduğunu ifade etmektedir. Fakat iki kadının amacının da kendileri için en iyisini elde etmek ve güçlü olmak/hissetmek olduğunu görmekteyiz.

Katılımcılara daha önce karateyi günlük hayatlarında kullanma ihtiyacı duyup duymadıkları sorulduğunda dört tanesi daha önce bir tehditle karşılaştıklarını ve karate eğitimlerini kullanmak zorunda kaldıklarını, diğer beşi ise daha önce böyle bir tehditle karşı karşıya kalmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu tarz bir tehditle karşı karşıyken savunma yapmak zorunda kalan katılımcılara kendilerini savunduklarında kendilerini nasıl hissettikleri sorulmuştur. Yanıtlardan bazıları şu şekildedir:

“Bir şeyleri başarabildiğimi, ya bir şeyleri tamam vakit geçiriyorum orada, haftada bilmem kaç gün orada oluyorum ve bunların gerçekten hani okulda gördüğümüz dersleri hayatta nerede kullanmaz diyoruz ya? Hayatta gerçekten kullandığım şeyler oldu. Nasıl hissettim? İşe yaradım ve zamanımın boşa gitmediğini hissettim. Yani iyiydi. Kendimi korkusuz hissettim.” (Seçil)

“Oo yapabiliyormuşum, dedim. Güzeldi, iyi hissettim yani.” (Selen)

Bu ifadelerden anlaşılacağı gibi karateci kadınlar bedensel olarak güçlendikten ve kendilerini koruyabilmeye başladıktan sonra kendilerini zihinsel olarak da güçlü hissediyorlar ve aldıkları eğitimden

tatmin oluyorlar. Katılımcı kadınların neredeyse tamamı karate eğitimlerinin onlara özgüven sağladığını kabul etmişlerdir.

5.3. Kadınların Karate Alanındaki Konumları/Konumlandırılmaları

Katılımcı kadınlara "Sizce karateyi daha çok erkekler mi tercih ediyor kadınlar mı? Neden?" sorusu sorulduğunda Büşra ve İpek dışında tüm katılımcılar erkeklerin daha çok tercih ettiği yanıtını vermişlerdir.

"Genel olarak kadınlar çünkü genel olarak savunmanın olması gereken bir dünyadayız. Kadın ve erkek ne kadar eşit tutulsa da hala erkek egemenliği üstünlük sağlıyor. Yani böyle zannediliyor en azından. Bu kadar.." (Büşra)

"Bizde kadın sayısı daha fazla. Ama normal seminerlere gittiğimde ya da uluslararası şeyler olduğunda genelde erkekler biraz fazla.

(Erkekler daha mı fazla uzmanlaşıyor?) Evet, ve geçen kuşak sınavını katıldım ve sadece bir tane kadın vardı. Erkekler ilerletiyorlar daha fazla.

(Peki, sizce neden böyle?) Kadınlar genelde bir hevesle başlıyorlar. Çok bilincinde olmuyorlar, hani ne bileyim, bu işte daha çok disipline girmek gerekiyor. Aslında disiplini koruyorlar bir müddet ama ne bileyim ilerleyemiyor. Genelleme yapmayayım, çoğu öyle oluyor diyeyim. Çoğu dediğim bırakanlar, bırakmayanlar disiplinini koruyanlar zaten.

(Neden kadınlar karateyi tercih ediyor sizce, ya da etmeli?)

Korunmak için. Çünkü ülkemizde, Türkiye'de mi genelde mi çok bilmiyorum ama Türkiye'de daha fazla belki de, kadın tacizleri, dayak yiyen kadınlar. Öyle işte, çok fazla haberlerde de görülmüyor. Kendilerini güvende hissetmiyor olmalılar. Aileler de genelde bu şekilde yolluyorlar."
(İpek)

Kadınların karateyi daha çok tercih ettiği yanıtını veren Büşra ve İpek'in düşündükleri şey kadınların sürekli olarak kendilerini korumaları gereken bir toplumda olduğumuzdur. İfadelerden anlaşılacağı gibi kadınlar bu sporu kendilerini olası erkek tehdidinden korumak için yapmaktadırlar.

Aynı soruya erkeklerin daha çok tercih ettiği yanıtını veren diğer katılımcıların genel anlamda düşündükleri ise kadınlardan erkeklerin daha dayanıklı olduğu ve bu yüzden güç ile ilişkilendirilen karateyi daha çok erkeklerin tercih ettiği yönündedir. Başka bir deyişle erkeklerin sahip olduğunu habitus karate alanına uygunken kadınlarınki değildir. Ayrıca katılımcılar erkeklerin daha çok tercih etmesinin nedenini kadınların bu alana çekingen yaklaşması ya da erkek egemenliğinin buna izin vermemesi, yani hala karatenin kadına uygun bir spor olmadığı yönündeki fikirler ile ilişkilendirmişlerdir. Yanıtından sonra Seçil'e salonunda erkek sayısının mı kadın sayısının mı daha yoğun olduğu sorulduğunda şu şekilde cevap vermiştir:

"Benim salonumda büyüklerde kadınlar daha az ama küçükler de eşit gibi.

(Neden yaş arttıkça sayı azalıyor sizce?)

Küçükken ailenin baskısı ile geliyorlar birçok çocuk. Severek yapan da tabii ki var ama zaten o sayı sabit kalmıyor her yıl değişiyor. Bir yıl kadınlar çoğalıyor, tabii ki hiçbir zaman erkekleri çok geçmiyor. Asıl sebebi şu oluyor biraz daha, kadın ve erkeğin birlikte olduğu bir spor dalı olduğu için biz salonda cinsiyet tanımıyoruz ama dışarıdan bu böyle gözüküyor. Bazı insanlar bundan hoşlanmıyor yani. O yüzden hani kız çocuklarını falan tabii ki göndermek istiyorlar ama ne olursa olsun bilinçaltındaki şeyden ötürü, hani erkekler kızlar birlikte muhabbetinden ötürü pek çoğalmıyor. Yaş büyüyünce kadınlar geri çekiliyor, kadınlar geri çektiliyor bence."

Yaş ilerledikçe kadın sayısının azaldığını ifade eden Selen'e bunun nedeninin ne olabileceği sorulduğunda şu yanıtı alıyoruz:

"Bence evlilik, doğum.. Ya hani baktığı zaman bir katacı (belirli karate hareketlerini bir düzen halinde sergileyen kimse), kıyafetini giydiği zaman çıkıp rahatça erkek olarak rahatça yapabiliyor katasını. Ama bir bayanın göğüslerini saklaması için daha büyük, daha kalın bir şey içine giymesi lazım. Eğildiği zaman dikkat çekiyor. Ya da bunlar bizi kafamıza belli kalıplarla empoze edildiği için kadın eğildiği zaman bizin orası dikkatimizi çekiyor. Bu da olabilir yani."

Bu iki yanıtta yola çıkarak ele alabileceğimiz nokta kadınların yaşları ilerledikçe bedenleri ile bağlantılı olan cinselliklerinin ön plana çıkması ve bu nedenle bedenleri ile var oldukları karate alanının dışında kalmak zorunda hissetmeleri veya dışında bırakılmalarıdır. Başka bir deyişle kadınların yaşları ilerledikçe beden sermayeleri alanın içinde kalmak için daha uygunsuz hale gelmektedir.

Katılımcılara kadınların daha çok kendilerini korumak için karateye devam ederken erkeklerin spor için devam ettiği önermesine katılıp katılmadıkları sorulmuştur ve katılımcıların hepsi bu önermeye katılmıştır. Konuyu kadınların kendilerini korumaları gerektiği bir toplumda yaşadığımızla ilişkilendiren bazı katılımcıların bu soruya yanıtı şu şekilde olmuştur:

"Çünkü aslında öyle... Yani gerçekte bu böyle... Kadınlar daha çok tehdit altında. Bunu kim ne derse desin bu böyle. Biz salonda cinsiyet yok diyoruz ama kadın biraz daha savunmaya yönelik. Tabi erkeğe de kendini savunmadan atağa geçmek öğretilmiyor ama kadının başlama amacı bu oluyor. Kendimi savunmayı öğreniyim. Erkek hani antrenman bileyim, tabi o da kendini savunmayı öğrenmek amacıyla gidiyor ama kadın daha güçlü bir şeyle gidiyor oraya." (Seçil)

"Evet buna katılıyorum. Şimdi bence kadınlar kendini koruma üzerinden eğitiliyorlar, çünkü toplumda sürekli kadını taciz etme olayları ya da işte babalar da diyorlar ki, çocuğum sokağa çıktığı zaman kızım sokağa çıktığı zaman kendini diğerlerinden koruyabilecek durumda olsun, diyor. Kadınlar biraz daha pasif görülüyor, aslında değiller de işte toplumun böyle bir düşüncesi olduğu için.." (Selen)

"Evet çünkü ülkemizde çok fazla kadına şiddet var. Ve kadınlar artık kendini sokakta gezerken laf atma olayları hani bir şekilde gerçekleştiği için artık koruma ihtiyacı, içgüdüleri görüyor ve bu sayede... ve telefonlar alıyorum mesela, işte biz kendimizi korumak istiyoruz, bize hangi branşı önerirsin, karate mi yapmalıyız, tekwando mu, nasıl kendimizi koruyabiliriz? İnsanlar böyle düşününce de tabi daha çok dövüş branşlarına yöneliyor. Öğrenmek istiyor, kendini korumak istiyor. Çünkü günümüzde o kadar çok kadına şiddet var ki, tecavüz, taciz. İnsanlar kendini korumalı, öğrenmeli." (Esna)

Buraya kadar anladığımız kadının kendini olası erkek koruması gerektiği ve bu yüzden karate sporuna yöneldiğidir.

Katılımcı kadınların habituslarının karate alanındaki hakim habitus ile uyum içinde olup olmadığını anlamak için katılımcılara karate alanında erkek egemen bir alanda olduklarını hissedip hissetmedikleri sorulmuştur. Katılımcıların çoğu erkek egemen bir alanda olduklarını hissettiklerini fakat geçmişe göre kadın sayısındaki artışla bir şeylerin değişmeye başladığını düşündüklerini belirtmişlerdir.

"Evet, kesinlikle. Kadınların daha fazla başarılı daha objektif hani nasıl söylesem daha farklı gözle bakıyorlar, daha farklı gözle bakıyorlar. Bayanlar daha farklı oluyor." (Bahar)

"Evet. Ya rahatsızlık değil de hani genelde %80'imiz erkek. Bayan olarak çok azız. Bir rahatsızlık yok ama bayan antrenörlerin deyim, hani kendi açımdan bakayım, bayan antrenörlerin sayısının artması tabii ki de güzel bir şey. Son zamanlarda da arttı biraz daha." (Buse)

Erkek egemenliğini karate hocasının söylemlerinde hissedilen İpek'in ifadeleri şu şekildedir:

"Evet, hissettiriliyor. Evet, genelde bir şey olduğunda hoca erkeklere 'hadi oğlum koşun siz erkeksiniz' falan, böyle laflar işittim daha önce. Ama mesela sürekli şey diyor, 'dojomdan çok memnunum, gurur duyuyorum ve kadın sayısının bu kadar fazla olması beni mutlu ediyor,' genelde kadın da demiyor hanımlar diyor. Bide ayrıyeten tesettürlü sayısının fazla olması onu mutlu ediyor. Bunu da söylüyor genelde konuşmalarında. Çünkü her dojo sonunda konuşma yapar kendisi. Ve genelde uzun oluyor, sıkıcı oluyorlar. Ama her neyse olsun biz dinliyoruz sabırla. Neyse genelde böyle şeyleri sık söyler."

Kadın sayısının fazla olması ile övünen İpek'in hocasının kadınların habituslarının alana uygun olmadığını ve buna rağmen kadınların orada var olduklarını kabul etmiş olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca geleneksel kadın figürü ile uyuşan başörtülü kadının alanda kendinden taviz vermeden bulunması

geleneksel erkek egemenliğini daha az tehdit etmiş ve toplumsal cinsiyet farklılığını korumuş olduğunu düşünebiliriz bir anlamda.

Katılımcı kadınlara karate alanında daha önce sözlü veya fiziksel tacize maruz kalıp kalmadıkları sorulduğunda yalnızca üç tanesi maruz kaldığını ya da tanık olduğunu ifade etmişlerdir. Genel anlamda hassas bir konu sayılan cinsel tacizle ilgili bir soruya katılımcıların net yanıt vermeme ihtimallerini göz önüne alındığında bu üç yanıtı konuyu anlamak için yeterli görebiliriz.

“Tacize uğradım. Bazı insanlar kendi yaptıklarına ne kadar güzel bahane bulurlarsa bulsunlar bu antrenör olur sporcu olur... Gerçekten güzel bahaneler buluyorlar ama bu başkalarının haklarını elinden aldıkları gerçeğini değiştirmiyor. Bunu yapıyorlar, antrenörler yapıyor, sporcular yapıyor. Sporcular kendi arasında bunu yapıyor mu bilmiyorum ama illa ki vardır. Hele bir kadın olarak o salona gidiyorsunuz, korunmayı öğrenme amaçlı gidiyorsunuz ya, sonra antrenörünüz sizi kullanmaya çalıştığını görüyorsunuz. Karşıdaki insan bilgice senden üstün olduğu için ona güvenmek de istiyorsun aynı zamanda ama gel gör ki o güveni kullanmaya çalışıyorlar. Ben izin vermedim ama bu gerçeği değiştirmedim. Ben tacize uğradım. Ve eminim ki birçok kişinin başına geliyor ve birçok kişi sessiz kalıyorlar. Ben sessiz kalmadım yani.” (Seçil)

“Genelde böyle bir teşebbüs yakaladığımda direkt tepkimi gösterdiğim için genelde geri çıkıyorlar. Eğer sessiz kalınca biraz daha baskın geliyorlar. Ama en ufak bir olay bile olsa bile sesimi çıkarıyorum. Ama başkasına olduğu zaman zaten direkt olay çıkartıyorum. (Tanık oluyorsunuz yani böyle şeylere?) Evet oldum, çok fazla oldum. Arkadaşımla birlikteyken de oldum. Daha çok üstünü örtmek yerine daha çok baskın... Hani bayan üstün taraf olsun diye bağıırıp çağırırım.” (Bahar)

“Maalesef ki, şimdi yok diyemeyeceğim. Birazcık dürüst olacağım herhalde bu konuda. Çünkü ben ne görüyorsam onu söyleyebilen bir insanım. Var maalesef ki var, erkeğin olduğu yerde, belden aşağı zihniyete sahip insanların olduğu toplumda yaşadığımız sürece var. Önce tabii ki kadın ve erkek... Dişi ve erkekiz ama neye göre neredesin? İnsanlar bilinçlendirilmediği sürece, bu, sadece karate olarak bakma, bu üst düzeyde okumuş insanların içinde bile var (...)” (Merve)

Kadınlar kendilerini olası erkek tehdidinden korumayı öğrenmek amacıyla geldikleri karate alanında da yine aynı erkek tehdidi ile karşılaşmaktadırlar. Çünkü toplumun her alanında olduğu gibi erkek egemenliği karate alanında da hissedilmektedir ve bu alanda da kadınların kendilerini olası erkek tehdidinden korumaları gerekmektedir.

6. Sonuç ve Öneriler

Karateci kadınların alandaki deneyimlerini inceleyerek karate alanındaki hakim kuralları ve değerleri anlamak ve bu doğrultuda kadınların bu alanda nasıl ve nerede konumlandıklarını ortaya koymak için yapılan bu araştırmada karatenin erkek egemen bir alan olduğu ve geleneksel toplumsal cinsiyet normlarının bu alanda da yeterince hissedildiği sonucuna varılmıştır. Araştırmada erkeklerin habitusunun karate alanına kadınların habitusundan daha uygun olduğu anlaşılmıştır ve ayrıca kadınların, bedenleri ile var oldukları alanda yaşları ilerledikçe ve cinsellikleri ön plana çıktıkça beden sermayelerinin alana çok daha uygunsuz hale geldiği sonucuna varılmıştır.

Karateci kadınların toplumsal cinsiyet algılarının eşitlikçi olduğu fakat alanda hala geleneksel toplumsal cinsiyet normları hakim olduğu için eşitsiz algılara karşı sürekli mücadele halinde oldukları anlaşılmıştır. Kadınların bu eşitlikçi algılarında karate eğitimlerinin de etkisi olduğu sonucuna varılmış ve fiziksel feminizm ideolojisi doğrultusunda kadınların fiziksel gelişiminin zihinsel gelişimlerini de getireceği anlaşılmıştır. Kadınlar karate alanında kendilerini fiziksel olarak geliştirdikten ve kendilerini hem kendilerine hem de “diğerlerine” ispat ettikten sonra zamanla zihinsel olarak da güçlenmektedirler.

Kadınlar habituslarının karate alanında uygun olmamasından dolayı alanda farklı muamelelere maruz kalmaktadırlar. Kadınlara “güçsüzlükleri” nedeniyle daha hassas davranılmaktadır fakat kadınlar bu durumdan hoşnutsuzdur. Bu yüzden kadınlar sürekli mücadele halinde olarak alanda kendilerini kanıtlamak zorundadırlar.

Toplumdaki hakim toplumsal cinsiyetin tezahürünü karate alanında bireylerin karateye başlama amaçlarında görebiliriz. Erkekler karateyi daha çok tercih etmektedirler ve bunun için “çok doğal” bir nedeni vardır. Karate alanı fiziksel güç ile ilişkilendirilen erkek bedeninin alanıdır. Başka bir deyişle erkeğin beden sermayesi ve sahip olduğu habitus karate alanına oldukça uygundur. Öte yandan kadınların karate alanındaki sayıları erkeklere göre oldukça düşüktür ve genel olarak kadınların karateye başlama amaçları dış dünyadaki olası erkek tehdidinden kendilerini koruyabilmektir. Ayrıca bazı kadınlar karateye başlarken korunmak istedikleri erkek tehditleriyle karate alanında da yüzleşmektedirler. En baştan baktığımızda kendilerini erkeklerden korumak için alana giren kadınların alandaki erkeklerle eşit olmaları beklenmektedir. Kısacası karate alanındaki hakim toplumsal cinsiyet algısıyla mücadele etmek için öncelikle toplumun hakim toplumsal cinsiyet normlarına bakmamız gerekmektedir.

Öte yandan araştırma sonucunda kadınların karatede özgüvenlerini geliştirdikleri ve kendilerini çok daha güçlü hissettikleri sonucuna varılmıştır. Kadınlar karate ile hem bedensel hem zihinsel olarak güçlenmektedirler. Kadınların hem bedensel hem de zihinsel olarak güçlenmeleri ve karate alanındaki eşitsizliklere ve farklı muamelelere rağmen mücadele etmeye devam etmeleri geleneksel toplumsal cinsiyet normlarına karşı büyük bir tehdittir.

Kadınların karate alanındaki deneyimlerinin ve verdikleri mücadelelerin görünür olması ve tartışılması onların mücadelesine bir destek, geleneksel toplumsal cinsiyet normlarına ise bir tehdit olduğu için önemlidir. Ayrıca kadınların fiziksel ve zihinsel olarak güçlenerek geleneksel toplumsal cinsiyet normlarına karşı büyük bir tehdit oluşturduklarının farkında olunması, başka bir deyişle bu tür eğitimlerin kadınların güçlenmesi ve ikincil konumdan kurtulmaları konusundaki önemimin anlaşılması önemlidir.

Kadınların azınlıkta olduğu birçok spor vardır. İleride bu konuda yapılacak diğer araştırmalar kadınların azınlıkta olduğu diğer spor alanlarına yoğunlaşabilir. Ayrıca bu tür alanlardaki erkek sporcularla da mülakat yapılarak konu onların gözünden de bakılarak da tartışılabilir.

7. Kaynakça

Ak, A., (2017), “Türk Sporunda Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Spor Yayınevi ve Kitapevi, Ankara 2017

Akcan, F., (2016), “ Dağlardan Yükselen Kadın Sesleri” Editör: Canan Koca, Sporun Toplumsal Cinsiyet Halleri (s.166-183) içinde, Spor Bilim, Araştırmaları Dizisi: 4, Spor Yayınevi ve Kitapevi, 2016

Azzorito, L., Solmon, M. A., Harrison Jr., L., (2014), “... If I Had a Choice, I would...” A Feminist Poststructuralist Perspective on Girls in Physical Education, Research Quarterly for Excercise and Sport, 2014, 77:2, s.222-239

Bulgu, N., Arıtan Koca, Aşçı, F. H., (2007), “Gündelik Yaşam, Kadın ve Fiziksel Aktivite” Spor Bilimleri Dergisi, Hacettepe J. Of Sport Science, 2007, 18 (4), s.167-181

Cummings BA, N., CHES (1992), “Self-Defence Training for College Women”, Journal of American College Health, 1992, 40:4, s.183-188

Elmas, S., (2017), “Bi Futbolcu Olursak... Futbolda Profesyonellik, Sınıf Atlama ve Hayal Kırıklığı”, İletişim Yayınları, 2017 İstanbul

Emir, E., Karaçam, M. Ş., Koca, C., (2015), “Kadın Boksörler: Boks Ringinde ve Ringin Dışında Sürekli Eldiven Giymek”, Sosyal Bilimler Dergisi, Hacettepe Journal of Sport Science, 2015, 26 (4), s.136-153

Finkenber, M. E., (1990), “Effect of Participation in Taekwondo on College Women’s Self-Concept”, Perceptual and Motor Skills, 1990, 71, s.891-894

Follo, G., (2012), “A Literature Review of Women and The Martial Arts: Where Are We Right Now?”, Sociology Compass 6/9 (2012): s.707-717

Kavasoğlu, İ., Yaşar, M., (2016), "Toplumsal Normlarının Dışındaki Sporcular", Sosyal Bilimler Dergisi, Hacettepe Journal of Sport Science, 2016, 27 (3), s.118-132

Kavasoğlu, İ., Yıldırım, İ., (2016), "Erken Cumhuriyet Döneminde Kadın Sporcular Üzerinden Modern Kadın Okumaları", Editör: Canan Koca, Sporun Toplumsal Cinsiyet Halleri (s.94-113) içinde, Spor Bilim, Araştırmaları Dizisi: 4, Spor Yayınevi ve Kitapevi, 2016

Koca, C., (2016), "Cinsiyetlendirilmiş Bir Sosyal Alan Olarak Spor", Editör: Canan Koca, Sporun Toplumsal Cinsiyet Halleri (s.18-37) içinde, Spor Bilim, Araştırmaları Dizisi: 4, Spor Yayınevi ve Kitapevi, 2016

Mierzwinski, M., Velija, P., Malcolm, D., (2014), "Women's Experiences in Mixed Martial Arts: A Quest for Excitement?" Sociology of Sport Journal, 2014, 31, s.66-84

Nilges, L. M., (1998), "I Thought Only Fairy Tales Had Supernatural Power: A Radical Feminist Analysis of Title IX in Physical Educational", Journal of Teaching in Physical Education, 1998, 17, s.172-194

Palabıyık, A., (2011), "Pierre Bourdieu Sosyolojisinde 'Habitus', 'Sermaye' ve 'Alan' Üzerine", Liberal Düşünce, Yıl 16, Sayı 61-62, Kış-Bahar 2011, s.121-141

Searles, P., Berger, R., (1987), "The Feminist Self-Defense Movement: A Case Study", Gender and Society, Vol. 1, No. 1 (Mar., 1987), s.61-84

Seifi, L., Mahdavi, M. S., (2015), "The Survey of Effective Social Factors on the Trend to Karate in Female Karate Players of Tehran City", Journal of Novel Applied Sciences, 2015-4-7, s.758-763

Veliya, P., Mierzwinski. M., Fortune, L., (2013), "It Made Me Feel Powerful: Women's Gendered Embodiment and Physical Empowerment in the Martial Arts", Leisure Studies, 32:5, s.524-541